

Voorwoord

2024 was voor mij een rotjaar. Mijn zusje Lilian overleed aan een hersentumor. Een maand later verloor ik ook nog een van mijn beste vrienden en in diezelfde periode kwam ik er alleen voor te staan met de kinderen. En toen was het pas maart. In de aanloop naar de presidentsverkiezingen hield ik me als Amerikadeskundige, zoals dat zo mooi heet, dan ook relatief afzijdig: ik had andere dingen aan mijn hoofd. Wel schreef ik regelmatig stukken voor *Het Financieele Dagblad*, ik deed af toe wat radio-optredens, of ik gaf een paar quotes mee in een krant, maar dat was relatief low key voor een verkiezingsjaar.

Toen Trump op 5 november 2024 opnieuw tot president werd verkozen, stond ik niet te springen om gedurende zijn tweede presidentschap verslag te gaan doen van zijn uitspraken. Ik dacht terug aan zijn eerste presidentschap, waarin veel mensen elke ochtend wakker werden met de vraag wat hij nú weer had gezegd. Daar voelde ik weinig voor, al was het maar omdat het veel tijd zou kosten. Tegelijkertijd wilde ik me ook niet volledig afzijdig houden de komende vier jaar. Ik dacht een slim plan te hebben: ik had uitgezocht dat Trump op de eerste dag van zijn eerste presidentschap slechts één decreet had ondertekend, namelijk om Obamacare te hervormen, in aanloop naar een besluit om ‘The Affordable Care Act’, zoals de wet formeel heet, definitief op te heffen. In de twee weken daarna tekende hij nog drie decreten. Dat was behapbaar en het leek me bovendien veel relevanter om over zijn daadwerkelijke besluiten te berichten dan over wat hij allemaal *zei*. Ik verwachtte dat er in de eerste

weken na zijn inauguratie wel veel besluiten zouden komen, zoals hij zelf had aangekondigd, maar daarna zou het vast snel afnemen, tóch?

Dus zo begon ik op 20 januari 2025 op ReportersOnline.nl elke dag alle besluiten van Trump en zijn regering in een à twee zinnen samen te vatten. Op dag 1 tekende hij al honderdvijftig decreten, proclamaties en memoranda, dus dat voelde direct als een valse start ten opzichte van mijn doelstellingen. Maar goed, nogmaals: het zou vast snel minder worden. Op dag 6 kwam de eerste echte ‘fall-out’: een inspecteur die zijn ontslag aanvocht. Ik besloot om ook de directe impact van de besluiten op te nemen in mijn dagelijkse verslagen. Op dag 8 werd ik gebeld door Jasper Henderson van uitgeverij Thomas Rap. Of ik een boek wilde schrijven over het tweede presidentschap van Trump. ‘Nee, júíst niet!’ was mijn eerste reactie. Ik wilde immers zo weinig mogelijk tijd aan dat presidentschap besteden, omdat ik andere prioriteiten wilde stellen. Jasper zei: ‘Ja, maar je hoeft er bijna niets voor te doen: ik pak gewoon die dagverslagen, die zetten we honderd dagen op rij en dan maken we er een dun boekje van. Het aantal besluiten wordt de komende weken vanzelf een stuk minder.’ Precies wat ik mezelf ook had voorgehouden.

Dus zei ik ja. Die ‘ja’ is de grootste fout geweest ‘since Olav the Viking ordered 20.000 helmets, with the horns on the inside’, zei Blackadder ooit gekscherend tegen Baldrick. Want zo voelde het al snel. Zodra je weet dat je een boek gaat schrijven, controleer je je bronnen toch nog even dubbel en herschrijf je je zinnen toch nog drie keer extra voor je ze publiceert. Ook ga je dan nóg langer zoeken om te zien of je niet ergens een besluit of een fall-outbericht over het hoofd hebt gezien. Waar de dagverslagen me in het begin ongeveer drie kwartier kostten, liep dit al snel op naar enkele uren. Omdat het aantal besluiten toenam en de fall-out steeds vaker ging over besluiten van soms al een maand eerder, nam dat nog meer toe. En zo zat ik ineens in de situatie dat ik honderd dagen lang elke dag

om vijf uur opstond, zeven dagen per week, ook in de weekenden en in vakanties, om dan tot negen uur 's morgens zoveel mogelijk berichten te verwerken.

Mijn dagen zagen er als volgt uit: wekker, laptop pakken en dan tal van officiële overheids-, nieuwssites en socialmedia-accounts checken op zoek naar relevante besluiten en de impact ervan. Die mailde ik naar mezelf. Na een paar uur had ik dan zo'n zestig tot honderd berichten en documenten die ik allemaal moest lezen, kernachtig samenvatten in die maximaal twee zinnen en dan nog vertalen, in een hoofddocument zetten en op internet publiceren en dat dan weer kenbaar maken. In de tussentijd moest ik ook nog snel het huishouden regelen, de kinderen uit bed halen, aankleden, voeden en knuffelen en zorgen dat ze op school kwamen. Daarna begon mijn reguliere werk voor Publyon. Als ik tussendoor relevante nieuwsberichten zag, mailde ik die alvast naar mezelf.

Na die 'gewone' werkdag begonnen dan de huishoudelijke taken weer, boodschappen doen, eten koken, kinderen naar sport, et cetera. Van zeven uur 's avonds tot soms ver na elf uur was ik dan vooral weer bezig met berichten naar mezelf mailen en waar mogelijk alvast verwerken. Wanneer ik eindelijk ging slapen, wist ik dat vanwege het tijdsverschil de hele nacht weer allerlei nieuwe berichten de wereld ingeslingerd zouden worden, waardoor ik nooit rustig sliep; want zodra het vijf uur was, stond er alweer een berg werk voor me klaar. Zoals gezegd: zeven dagen per week, honderd dagen lang, zonder ook maar een enkele uitzondering. Tot zover mijn briljante plan om 'weinig' te doen met Trumps tweede presidentschap.

Het ging dus om de eerste honderd dagen van Trump. Een afbakening die logisch leek: bij elk presidentschap wordt er in het publieke domein stilgestaan bij die eerste periode: wat is er waargemaakt van alle beloftes, wordt er vaart gemaakt, wat lukt wel, wat lukt niet, hoe worden acties van de president beoordeeld? Ik hield me dus vast aan dat 'overzichtelijke' einddoel: dag 100 halen. Dat is me gelukt,

maar vraag niet hoe. Mocht die derde termijn van Trump er tóch komen (...): mij niet bellen.

Voordat we aan die honderd dagen beginnen, moet ik nog één ding kwijt: waarom ik dit boek wilde schrijven. Daarmee zijn we terug bij wat ik in het begin zei: ik was niet geïnteresseerd in wat Trump allemaal zou zéggen, maar vooral in wat hij daadwerkelijk zou dóén. Woorden hebben impact, maar officiële besluiten hebben dat vaak nog veel meer. Ik wilde een overzicht bieden van die besluiten. Geen speculatie, maar simpelweg: de feiten op een rij. Daarbij ook de feitelijke gevolgen van de besluiten van Trump – zoals wie een rechtszaak aanspant tegen een besluit, om welke reden, en welke uitspraak dat oplevert. Of welke economische effecten optreden, en welke maatregelen of reacties dat oproept bij bedrijven, maatschappelijke organisaties of belangengroepen.

Juist door de feiten te laten spreken, hoopte ik dat patronen zichtbaar zouden worden. En die patronen blijken er ook te zijn. Er zit een bepaald ritme in, dat steeds herkenbaarder wordt. Ik zal daar aan het begin van dit boek nog niks over zeggen, omdat ik benieuwd ben hoe lezers het zelf ervaren. Mijn eigen conclusies na de eerste honderd dagen van Trump vind je dus pas aan het eind.

Kirsten Verdel

9 mei 2025

Inleiding

Niemand had het verwacht. Hijzelf ook niet. En daarom had hij geen eigen mensen klaarstaan voor een kabinet en lag er geen plan toen Donald Trump op 8 november 2016 de verkiezingen voor het presidentschap won van Hillary Clinton. Een paar maanden later vond zijn inauguratie plaats. Ondanks die maanden extra voorbereidingstijd om een vliegende start te kunnen maken als president, lag er op 20 januari 2017, de eerste dag van zijn presidentschap, maar één zogeheten uitvoeringsbevel (*executive order*) ter ondertekening op zijn bureau in het Oval Office. Het doel van dat bevel was om de *Affordable Care Act*, oftewel ‘Obamacare’, te hervormen, met als einddoel die later definitief af te schaffen. Daarnaast tekende Trump een verklaring dat zijn inauguratie een Nationale Dag van Vaderlandse Toewijding (National Day of Patriotic Devotion) was. Meer gebeurde er niet die dag. Obamacare werd tijdens zijn eerste presidentschap nooit ingetrokken. Er kwamen wel wat aanpassingen, die ertoe leidden dat minder mensen zich konden verzekeren.

Executive orders (ook wel uitvoerende bevelen of decreten genoemd in dit boek) zijn een van de belangrijkste instrumenten van de Amerikaanse president om invloed te kunnen uitoefenen. Ze gaan onmiddellijk in, waardoor federale agentschappen ze direct moeten naleven. Hoewel ze geen goedkeuring van het Congres vereisen, moeten ze wel gebaseerd zijn op bestaande wetgeving of de grondwettelijke bevoegdheden van de president. Daar komt bij dat een volgende president eerdere bevelen kan intrekken of vervangen, waardoor ze niet per se permanent van kracht blijven.

De presidentiële macht strekt zich echter nog verder uit. Een president kan gratie verlenen, hoge functionarissen benoemen (met goedkeuring van de Senaat), veto's uitspreken over wetsvoorstellen, proclamaties afkondigen, de noodtoestand uitroepen, handelstarieven instellen en zelfs internationale verdragen beëindigen. Als opperbevelhebber van het leger kan de president bovendien militaire operaties initiëren zonder een formele oorlogsverklaring van het Congres.

Toch zijn er in het Amerikaanse systeem duidelijke grenzen aan deze macht. Het systeem van checks-and-balances is ontworpen om te voorkomen dat één persoon te veel macht naar zich toetrekt. Het Congres moet instemmen met belangrijke wetgeving en budgetten. Federale rechters en het Hooggerechtshof kunnen presidentiële besluiten blokkeren als deze strijdig zijn met de grondwet of bestaande wetten. Het Congres kan de president controleren via onderzoeken en in extreme gevallen een afzettingsprocedure (impeachment) starten.

Maar ook presidentiële bevoegdheden hebben dus vergaande invloed en directe werking. Desondanks tekende Trump er die eerste dag van zijn eerste presidentschap dus maar één.

Hoe anders was alles op 20 januari 2025 vergeleken met zijn eerste inauguratie. De aanloop naar Trumps tweede presidentstermijn was op een volstrekt andere manier verlopen. Dit keer wist iedereen dat hij een serieuze kans had om het presidentschap binnen te slepen: Trump had immers al eens gewonnen, dat kon zomaar weer gebeuren. Talloze Trump-loyalisten stonden daarom nu klaar om een plek in te nemen in een eventuele regering. Ook waren er van tevoren al plannen gemaakt. Niet door Trump zelf, die vooral allerlei beloftes had gedaan in zijn verkiezingscampagne, zonder die met uitgewerkte plannen te onderbouwen, maar met name door de Heritage Foundation. Dat is een invloedrijke conservatieve denktank in de Verenigde Staten, opgericht in 1973.

In 2022 lanceerde de Heritage Foundation *Project 2025*, een initi-

atief gericht op het voorbereiden van een conservatieve agenda voor een mogelijke tweede termijn van Trump – of een andere Republikeinse president. Het project omvatte de implementatie van honderden beleidswijzigingen en het opbouwen van een netwerk van conservatieve experts en loyale ambtenaren door zittende experts en ambtenaren te vervangen. Het ruim negenhonderd pagina's tellende plan werd ontwikkeld door meer dan honderd conservatieve denktanks en driehonderd beleidsexperts en vormde een complete routekaart voor wat zij 'het heroveren van Amerika' noemden. Het einddoel van Project 2025 is om een langdurige structurele machtsverschuiving te realiseren binnen de Amerikaanse federale overheid, waarbij progressieve beleidsinvloeden worden teruggedrongen, het ambtenarenapparaat wordt hervormd tot een loyale uitvoerder van conservatief beleid, en de president aanzienlijk meer directe controle krijgt over de uitvoerende macht. Met als uiteindelijk streven een Amerika dat blijvend wordt bestuurd volgens christelijk-nationalistische en marktgerichte principes. Die principes houden onder meer in: deregulering, privatisering van overheidsdiensten, het terugdringen van sociale voorzieningen, en het actief bevorderen van fossiele energiebronnen.

Project 2025 werd geschreven als gevolg van de frustratie die Trump en zijn team ervoeren tijdens zijn eerste termijn. Veel van zijn plannen strandden toen door tegenwerking vanuit het ambtenarenapparaat, de rechtbanken en zelfs Trumps eigen kabinet. Kevin Roberts, president van de Heritage Foundation, beschreef het als 'een burgeroorlog binnen de uitvoerende macht', waarin een 'permanente bureaucratie' Trumps agenda saboteerde. Project 2025 werd het concrete plan voor een eventuele tweede ronde van Trump. Russell Vought was een van de hoofdarchitecten van Project 2025 en hij werkte dit daarna uit in het *180-Day Transition Playbook*, wat bedoeld was om de snelle implementatie van Project 2025 mogelijk te maken bij een eventuele herverkiezing van Trump. In de zomer van 2024 vertelde hij dat ze al aan het werk waren om de

decreten te schrijven waarvan hij hoopte dat Trump ze op 20 januari 2025 zou kunnen ondertekenen.

Hoewel Trump tijdens zijn campagne herhaaldelijk afstand nam van Project 2025, omdat de plannen impopulair bleken bij peilingen, bleek direct na zijn inauguratie dat het plan zowel inhoudelijk als qua medewerkers toch een grote rol speelde bij zijn besluiten. Alleen al in de eerste week van zijn tweede presidentschap werden tal van executive orders en andere presidentiële decreten dan wel proclamaties ondertekend door Trump, die linea recta uit Project 2025 kwamen en die voor een deel werden uitgevoerd door mensen die er persoonlijk aan hadden meegewerkt. Maar liefst twee derde van al zijn besluiten in die eerste week kwam uit Project 2025. Trump stelde Vought net als in zijn eerste termijn aan als directeur van het Office of Management and Budget (OMB). Ook benoemde hij andere mensen die aan Project 2025 hadden meegewerkt op sleutelposities. Tom Homan werd bijvoorbeeld zijn ‘grensbaar’, Karoline Leavitt zijn perswoordvoerder en Stephen Miller de vice-stafchef van het Witte Huis. Het zijn namen die je in dit boek vaker tegen zult komen.

Dit boek gaat echter niet over Project 2025, maar over alle daadwerkelijke besluiten die Trump in de eerste honderd dagen van zijn tweede ambtstermijn heeft genomen. Bij zijn eerste presidentschap en ook tijdens de campagne voor zijn tweede termijn waren kranten, televisie, radio, internet en talkshows gevuld met berichtgeving over wat hij nu weer had gezegd. Wat Trump zegt heeft weliswaar impact op de gemoedstoestand van Amerikanen én op de onze, maar het is belangrijker om te focussen op wat hij daadwerkelijk besluit. Kortom, we gaan naar de inhoud. In dit boek vind je een overzicht van alle besluiten die Trump in zijn eerste honderd dagen heeft genomen. Behalve een overzicht van de besluiten wordt ook beschreven welke directe en indirecte gevolgen deze besluiten hebben, zowel binnen de Verenigde Staten als daarbuiten. Want die gevolgen waren er al heel snel.